

Nr. 134- 20. årgang
Maj 2022

Grundejerforeningen
Strandgården

Strandgårdsbladet

home *fritid*

Sol, strand, salg og vand

Klik ind på home.dk/fritid og se, hvorfor home er den bedste til at sælge dit fritidshus

HOLBÆK

Michael H.Jørgensen a/s
Statsaut ejendomsrådgiver & valuarer, MDE
Labæk 13, 4300 Holbæk
holbaek@home.dk

T lf. 59 43 59 59

www.home.dk

home

vi vil være din foretrukne ejendomsrådgiver

EJENDOMSÆGLERKÅDE FOR DANSKE BANK KONCERNEN

Bestyrelsen orienterer

Reparation af huller i stikvejene

Vinteren er altid hård ved vore veje, specielt ved overgangene fra de asfalterede stykker til grusafsnitene. Og der kører tunge lastbiler - ikke mindst fra renovationen - som gør problemerne værre.

Vores vicevært Steen i Vest 3 gør løbende en stor indsats for at udjævne hullerne. Det bruger han knust asfalt til, som vi får leveret i hele læs på "telefongrunden" på hjørnet af Strandgården Vest og Tværvej.

Men Steen når ikke det hele, så hvis man som beboer gerne selv vil reparere et vej-afsnit f.eks. ud for sit eget hus, er man velkommen til at gøre det. Man er velkommen til at hente knust affald i trillebør fra telefongrunden. I skrivende stund er beholdningen ved at være opbrugt, men der bliver bestilt mere. Så gå gerne i gang.

På billedet ses Per fra Vest 36, som var i gang med at reparere nogle irriterende

huller på sin egen stikvej d. 15. maj.

Apropos asfalt! Husk også på stamvejene. Her kan man gøre en stor og nyttig indsats uden fysisk besvær: nemlig ved at sætte farten ned! Der køres stadig alt for hurtigt på dem. Det kan endda spare foreningen for store udgifter i fremtiden. Den holder ikke evigt.

(Red.)

Ny blomstereng på fællesarealet

Der blev sidste år anlagt en blomstereng med vilde blomster ved nedgangen til stranden fra det øvre fællesareal. Blomsterengen skulle først og fremmest tiltrække insekter, der, som vi alle ved, er trængte i den danske natur.

Blomsterengen blev til på initiativ fra en gruppe kvindelige beboere og arbejdet blev finansieret af Strandgårdsbladet og grundejerforeningen i samdrægtighed.

Men gruppen var ikke tilfreds med en enkelt blomstereng - der skulle en ekstra til, skrev den i et oplæg i vinter til bestyrelsen, som var ganske enig i initiativet. Så en ny blomstereng blev anlagt her i foråret på et trekantet stykke jord ved petanquebanen på fællesarealet. Pga. det tørre forår blev den dog først tilplantet i weekenden 14-15. maj, så vi må have lidt tålmodighed, mens vi venter på, at blomsterne skyder op.

Her ses fra venstre initiativgruppens Lykke (Øst 30), Bente (Øst 16) og Hanne

(Vest 38). De er i fuld gang med at diskutere, hvordan den oprindelige blomstereng til venstre i billedet skal holdes bedst i år. Initiativtageren til den første blomstereng Karen (Ø29) har desværre været syg i nogen tid, og er derfor ikke med på billedet. Marianne (Ø44) var på ferie, da billedet blev taget.

Fotos s. 3 og 4: Michael, V38. Side 6: Søren, Ø34. Side 7: David, Ø 33.

Generalforsamling d. 23. april 2022

Det var blevet tid for grundejerforeningens årlige generalforsamling, og i år var den henlagt til Hørby Forsamlingshus i Uglerup Huse. Det blev et fredeligt møde, hvor de lidt flere end 30 deltagere kom gennem mange emner.

Der blev bl.a. talt om hjertestarteren ved skuret på petanquebanen, hvor Kennet fra Øst 26, som har tilsynet med hjertestarteren, tilbød at arrangere en gennemgang for beboerne af hjertestarterens funktion, hvilket der var interesse for.

Der var også spørgsmål til de mange efterhånden temmelig høje træer, der er vokset op på de forskellige grunde, og som undertiden generer naboerne. Der står ikke noget i Grundejerforeningens vedtægter om højden af træer, men bestyrelsen kan kun anbefale, at beboerne taler sammen om eventuelle problemer, og prøver at imødekomme hinandens ønsker, hvor det er muligt.

Også græsslåning på fællesarealerne blev diskuteret. Formanden, Allan, regnede som udgangspunkt med, at græsset vil blive slået 2 gange i år. Men det afhænger af, hvor megen regn, vi får i sommerens løb, så antallet af slåninger var ikke endeligt besluttet.

Vores afgående kasserer Mogens fortalte om den af ham startede facebookgruppe for Strandgården, som efterhånden er vokset til at dække de fleste parceller. Facebookgruppen er i flittig brug, og bestyrelsen opfordrer beboere, der har mulighed for det, til at gå med i gruppen.

Referatet af generalforsamlingen kan læses på foreningens hjemmeside <http://www.strandgaarden-tusenaes.dk/>

aut. El-installatør Niels Jørgensen

Vestergårdsvej 66, 4300 Holbæk Tlf. 59 46 15 04

www.nj-el.dk

nj@nj-el.dk

*NJ El-service, den lokale el-installatør,
din garanti for en sikker forbindelse!*

Broopsætning 2022

Som altid skulle badebroen sættes op den sidste lørdag i april, og vores broformand Klaus fra Øst 47 havde indkaldt de sædvanlige 12-13 personer til arbejdet.

Det var rimeligt lavvande, så broen kom planmæssigt op, og også på noget der lignede de sædvanlige 2-2½ time. Men det var ganske hårdt arbejde, for broens elementer er tydeligt dimensioneret efter, at delene kan slæbes i hånden, men lette, - det er de ikke. Specielt pillerne til de yderste brofag kræver 3 personer til at løfte dem ud fra stranden.

Men op kom broen, og der gik ikke mange minutter fra den var frigivet, til de første gæster stod derude.

Imens nød broholdet en velfortjent frokost ved bænke på stranden.

Hilsen fra brolaugsformand Klaus Burnæs, Øst 47

Lørdag den 30 april blev badebroen sat op af 13 friske og veloplagede svende, både nye og gamle brobissere deltog, det tog ca. 2,5 time at få sat den op med morgenkaffe og pause undervejs, arrangementet blev afsluttet med smørrebrød til de fremmødte.

Jeg vil gerne takke alle de fremmødte for deltagelsen og det hårde arbejde samt ønske alle i udstykningen en god sommer.

Ny flagsnor

Normalt vil 32 meter snor ikke i sig selv berettige til en historie her i bladet, stor eller lille. Men i dette tilfælde var der tale om, at den gamle flagsnor var faldet delvis ud fra flagknoppen i toppen af Strandgårdens flagstang ved petanquebanen, så en ny snor skulle monteres. Men vores flagstang er monsterlang - 15 meter - så alene det at finde en flagline, der var lang nok til den, havde givet flagmester Peter Brøns fra Øst 16 store udfordringer. Men det lykkedes, og så kom næste udfordring.

Vi vidste fra en tidligere lejlighed, at den største lift, vi kunne leje, manglede et par meter i at nå toppen. Der var derfor ingen vej uden om - flagstangen skulle lægges ned og det skulle der bruges folk til. Så efter dagens broopsætning blev hele brosjakked shanghaiet til arbejdet. De fik lige lov til at spise deres frokost færdig, men så var der afgang til det øvre fællesareal.

Der var mange meninger om, hvordan flagstangen bedst og sikrest kunne lægges ned, men efter en times tid var alt klart til opgaven. Det ene beslag på flagstangen blev afmonteret og så blev den lirket ned i vandret stilling. Den nye flagline blev monteret, og flagstangen rejst igen - denne gang på ca. en tiendedel af den tid, det havde taget at lægge den ned. Men sådan er det jo - nu vidste holdet nemlig temmelig præcist, hvad flagstangen vejede, og hvad der skulle til for at holde den.

Plæneklipperservice.dk

v/ Torben Gundersen
Landevejen 83, 4532 Gislinge

**Salg, service og reparationer af
have-park maskiner**

Service af almindelig plæneklipper:

Motorolie, tændrør, luftfilter skiftes, slibning af kniv, motor justeres.

Pris 500 kr. inkl. moms

*

Service af almindelig havetraktor:

Motorolie, tændrør, luftfilter skiftes, slibning af knive, remme efterses, dæktryk kontrolleres.

Pris 1.295 kr. inkl. moms

*

***Vi sælger og servicerer have-park maskiner
og reservedele til:***

Stiga, Texas, Partner, McCulloch, Flymo,
Briggs & Stratton, Efco, Honda, Tecumseh, Alko, Ginge,
Stihl, Husqvarna, Jonsered,
Variant trailere, m.fl.

Ring eller kig forbi for et uforpligtende tilbud.

Tlf. 28 15 65 25

Plæneklipperservice.dk * www.plæneklipperservice.dk

TJ Tømrrerservice

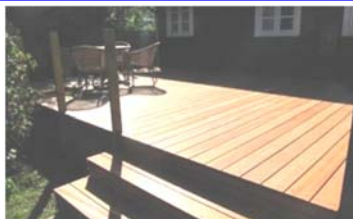
(kun et stenkast fra Strandgården, lige ved Audebo dæmningen)

Vi har stor erfaring indenfor:

Tagrenovering / Vinduesudskiftning

Enfamiliehuse / sommerhuse

Forsikringskader

*Vi er et kvalitetsbevidst tømmer og snedkerfirma, v./
Tømrrermester Tommy Woxholt, og Tømrrermester Jørn Løvenhorst.*

TJ Tømrrerservice

Audebo Skolevej 14 - 4300 Holbæk

www.toemrrerservice.dk * tj@toemrrerservice.dk

Tommy 2162 3130

Jørn 2025 6436

Ring til os

og få en snak om dine planer, og en fast pris på dit byggeprojekt

UUNDVÆRLIGE kulturlån fra ”Halvmånen”... Kapitel 2

Før god ordens skyld: Alle herfra nævnte årstal gælder for tiden før Kristi fødsel, hvis andet ikke er nævnt.

Hvorfor blev det så landbruget?

Da jeg i vinter fandt ud af, at nogle af dette års opsatser skulle handle om de vigtigste kulturlån fra *Den frugtbare Halvmåne*, var et ikke helt uvæsentligt problem at finde frem til hvilket lån, der skulle først. Skønt der ret beset kun kunne være tale om to: *Skriften* og *Landbruget*. Som det fremgik af nr. 133 blev det altså *Skriften*, der kom først. Som stort set alle danske har jeg rødder i den danske muld (Fyn og Lolland), men jeg kom dog til verden i Københavns Sydhavn (dengang den var Sydhavnen), og har jeg altid været omgivet af ”skrifter”. Bøgerne blev min ”*Skiæbne*” tidligt og fra jeg blev sytten i noget nær bogstavelig forstand, fordi jeg blev rodet ind i bogbranchen – først som diskenspringer og senere som ”skrivebordsbesætter” (redaktør m.m.).

Det var ikke fordi jeg som dreng var uvidende om landbrugets betydning. ”Bonden er den danske adel”, sagde min mor tit. Hendes bedsteforældre var da også hhv. gårdejer og husmand. Begge på Fyn. Hendes far, husmandssønnen, skulle dog ikke vide noget af leve fattigt og usikkert som husmand/landbruger, så han valgte en karriere inden for militæret – ikke så meget af lyst, men snarere fordi der ventede en fast løn hver måned, og da han blev tres fik han bevilget sin afsked i nåde og med pension og ridderkors. Alle hans mange søskende kom ind i etaterne som ansatte eller hustruer. Men som stort set alle danske dengang – i 1950’erne – gik de op i høstudbyttet og sterlingkursen, fordi $\frac{3}{4}$ af landets eksport var landbrugsvarer og de fleste gik til England. Ca. halvdelen af den arbejdende befolkning var knyttet til landbrug og gartneri. Landbruget var Danmarks suverænt største erhvervsgræn. Det gik ikke bønderne af minde.

Var udviklingen af skriften den vigtigste invention i enkeltmenneskets / menneskehedens historie, så var indførelsen af landbrug nok den største og mest skelsættende begivenhed i folkeslagenes historie. En af de vigtigste ”bivirkninger” var, at skiftet fra jæger-samler-livet til bondelivet krævede fast besættelse. Det var slut med at ”flakke om”. Det tog selvfølgelig lang tid før indbyggerne boede i rigtige huse, landet var under plov og dyrene domesticerede. Det tidsrum var forskelligt fra sted til sted. Nogle områder krævede ikke den store indsats, mens andre krævede slid og slæb i århundreder. Alle steder skulle der dog eksperimenteres, før man fandt ud af hvordan og hvorledes. Det gik nok nemmest med domesticeringen af dyrene, fordi jægerne i forvejen kendte deres vaner mv. ud og ind. Det voldte nok mere hovedbrud, når man havde udpint jorden og skulle have gang i plantevæksten. Men det lykkedes dog. Det kan vi se alle steder omkring os – også hvis vi ser nord for fjorden.

Kort over størstedelen af den asiatiske del af Halvmånen med angivelse af nogle af de nævnte byer. Ca. 7500. På dette tidspunkt var Mesopotamien endnu ikke helt befolket. De med røde eller sorte mærkede byer er kendte lokaliteter fra den tid. De fleste mere eller mindre udgravede. Det er altså i dette område, at det europæiske landbrug har sine rødder.

Over den ”Tyrkiske Landbro” til Europa

Det er nok umuligt at udpege det første sted på kloden, hvor man begyndte at domesticere vildtlevende dyr som kvæg, får og geder samt dyrke jorden mere systematisk. Flere steder ud over verden melder sig som kandidater. Men det er – mht. disse opsatters formål – nærmest også ligemeget, så det slagsmål overlades til eksperterne. Det vigtigste **hér** er det område, hvor denne udvikling tidligst kan konstateres og som – og det er det **væsentlige** – fik betydning for Europa. Hermed er spændingen i øvrigt også udløst, så man kan koncentrere sig om ”mellemregnskabet”. At det er umuligt at sige noget ”fast” hænger sammen med, at det trods en stor international indsats gennem mere end hundrede år, stadig mangler mange byhøje mv. at udgrave og studere.

Når den del af Halvmånen, der omfatter *Sydanatolien* og det nordlige *Syrien* med omegn – de nævnte grænser er de moderne, og de har intet med Halvmånens at gøre – hænger det sammen med, at det nævnte område var forsynet med vilde former af de kornsorter og andre planter, der kom til at spille en rolle som kultiverede / dyrkede, og det samme gælder for de (hus)dyr, der først blev domesticerede, hvis man undtager hunden, der nok kom først. Disse planter og dyr spillede forud i vild tilstand nok vigtige roller som fødekilder. Længere sydpå er der i området omkring *Det døde Hav* udgravet ikke så få meget interessante byhøje, der syntes at have haft ganske gode forbindelser til områderne i nord. Og så skal det i øvrigt også med, at danske arkæologer gennem de sidste hundrede år har været stærkt involverede i flere af disse udgravninger.

Der vides kun meget lidt om beboernes indbyrdes forhold og politiske forhold i denne tidlige tid. Det er jo ikke utænkeligt, at stammer eller klaner har forsøgt at sikre sig gode områder, hvor de kunne jage og samle i fred. Som nævnt er det begrænset, hvor mange mennesker, der kan ernære sig ved jagt og planteindsamling. Forholdene i Halvmånen har dengang været ret

En vigtig årlig begivenhed efter landbrugets indførelse var forårspløjningen. Denne bronzealderhelleristning (ca. 1000) stammer fra Listleby i Bohuslän, hvor der er særligt mange helleristninger. Der pløjes med en krog-ard, en model, der holdt sig i mange, mange år. Ristningen giver et klart indtryk af, at det drejer sig om en hellig handling, der skulle sikre årets høst.

gode, men pres fra fremmede folkeslag har været store. En løsning på det problem var at sikre sig vha. agerbrug og husdyrhold. I historisk tid nævnes ofte folkeslag (bl.a. aramæerne og ægæerne (bl.a. filistrene)), der drog hærgende over lange afstande. Mægtige riger som hititternes og Mittani (Syrien) gik under på den måde, Egypten var tæt på, ligesom andre større stater blev alvorligt rystede. Disse bevægelser hører en senere tid til, men vores viden skyldes kun, at der var nogen, der skrev om dem. Før 3000 var der ingen, der skrev om noget. Her taler kun de arkæologiske fund. Men om en by eller landsby er ødelagt pga. erobring eller pga. mere "uskyldig" ildsvåde er ikke til at vide.

Det ser pt. ud til, at man i det sydlige Anatolien og nordlige Syrien begyndte at domesticere dyrene og kultivere forskellige, egnede planter, især kornplanterne. Længere mod syd, især øst for Det døde Hav, er udgravet (lands)byer, der er påbegyndt omkring 8000. Nogle udviklede sig til rigtige byer med flere tusinde indbyggere. Den berømteste af disse byer er nok Jeriko, der ligger nord for Dødehavet. Den opstod ca. 8000 og eksisterede i flere tusinde år - ind i mellem som ruinby eller flyttet til et nyt sted, som man fandt bedre. Da Josua trængte ind i Det hellige Land var den dog en ruinby. Det var måske netop den omstændighed, der forårsagede Biblens indslag om hans basuners voldsomme virkning plus den interessante historie om skøgen *Rahab*, der reddede nogle israelitiske spejdere (spioner) fra tilfangetagelse, og det reddede igen hende og hendes familie fra en krak skæbne efter erobringen.

Samfundene omkring Det døde Hav har nok været ganske avancerede og store efter tidens standard, men har næppe spillet en vigtig rolle for Europas overtagelse af landbrugsteknikken. De var primært ret isolerede, tit dybtliggende oasebyer, der nok havde forbindelse med for dem fjerne egne, men ikke så meget, at det virkelig battede mht. idé-eksporten.

Ideerne skulle spredes – til at begynde med i hvert fald – ad kendte veje. Allerede i den tidlige "Halvmåneæra" må man have kendt til handelsruter, der nåede frem til Middelhavet, Rødehavet og ret langt mod øst. Fund i byerne omkring Det døde Hav, f.eks. stenalderbyen *Baja* nær det sagnomspundne Petra, nabatæernes hovedstad, hvor der er fremdraget obsidian fra anatolske vulkaner samt muslingeskaller og perlemor fra Rødehavet. Dvs. afstande på hhv. 1.000 og 500 km. 1.000 km er omtrent som herfra til Norditalien.

Det eneste man kan gå efter er arkæologiske fund, som der er ganske mange af. Men nok så vigtigt er det, at der i Halvmåneområdet og tilstødende områder stadig er mange uudforskede byhøje mv. der kan give mange gavnlige og måske endda "revolutionerende" oplysninger. Så det er jo bare at komme i gang kan man sige, men så enkelt er det altså ikke. Det er bl.a. områder, hvor der er en vis politisk uro, om man så må sige, men det væsentligste problem er nok

snarest ”det gamle”: *pengene*. Det er dyrt med sådanne udgravninger og det er også langvarige projekter, der involverer mange andre end arkæologerne og deres nødvendige arbejdsmænd. Eksperteser af allehånde slags skal involveres, når planter (frø, frugter, pollen mv.), dyr (knogler mv.), keramik, smykker etc. etc. skal bestemmes. Nogle skal være med i felten, andre fungere på museer, laboratorier osv. Fagfolk fra såvel naturvidenskaberne som de humanistiske drages ind i arbejdet. Det hele skal så helst slutes af med produktion af en rapport, der fortæller andre fagfolk (og gerne glade amatører) om resultaterne. I nyere tid er det blevet nemmere end i gamle dage, hvor det kunne tage umådelig lang tid, ja, hvor der ikke sjældent aldrig kom nogen afsluttende rapport. Somme rapporter fyldte flere bind, og dengang det drejede sig om bogtryk mv. var det langt dyrere end nu, hvor de kan lægges ud på nettet i digital form. Det er normalt også hurtigere, men ikke nødvendigvis.

Over Bospemus og videre op i Europa

Det var omkr. 4000, at jægerne (mændene forstås) i det nudanske område begyndte at ændre deres hidtidige ret frie liv med det langt hårdere og tidskrævende bondeliv. Det var nemlig mændene, det gik mest ud over. Kvinderne havde i forvejen langt mere at tage sig til i det daglige – en lang, alsidig og fysisk hård arbejdsdag, som just ikke blev lettere af, at de var gravide eller spædbørnsmødre det meste af deres i vore øjne korte liv, ca. 29 år i gennemsnit.

Heroppe mod nord var landet dækket af skov isprængt store vådområder (søer, moser mv.) Det var derfor nødvendigt at fjerne en del af skoven, vistnok mestendels via svedjebrug. Forinden blev mange træer nok fældet, så stammer mv. kunne bruges til bygning af de nødvendige huse. Overgangen til bondelivet betød *fast bosættelse*. Det var slut med det frie jægerliv for mændenes vedkommende. De kom omsider for alvor på arbejde.

Overgangsperioden var langvarig. Hundredvis af år. Hvor det begyndte heroppe, og om det startede med husdyrhold eller agerbrug vides ikke. Det var det nok forskelligt fra landsdel til landsdel. Der skulle i lang tid eksperimenteres med både det ene og det andet, så man kunne lære af de fejltagelser man begik. Men på et tidspunkt var landbruget blevet det almindelige, skønt jagt og planteindsamling stadig spillede en rolle. Sådan var det faktisk, men i stadig beskedenere grad til langt op i middelalderen. Indsamling af frugter og planter var mange fattiges lod til langt op i 1800-tallet e.Kr. Også senere i alvorlige krigs- og krisetider

Det var nok især et befolkningspres, der fremtvang overgangen til landbrug. Det var begrænset hvor stor en befolkning, der kunne leve af jagt og indsamling. Nogle mener, at det nuv. danske område kun kunne føde højst 20-25.000 personer. Med agerdyrkning mv. lod det sig gøre i langt højere grad. Gav de etablerede områder ikke nok, kunne man inddrage mere og mere jord under ploven og udlægge stadigt større arealer til græsning. Først længe efter middelalderen var al egnet jord under plov. I århundrederne efter middelalderen tærede krige, nybygninger, skibe mv. hårdt på skovens bestand af gode løvtræer. I 1805 var kun 5% af landet skovdækket. Nu er det over 10. Nogle egne var særligt velegnede til husdyrhold, fordi der allerede fra naturens side var store engarealer mv. Det gjaldt især de vestjyske områder.

Det er just ingen hemmelighed, at landbruget fik større og større betydning for hele Europa og ligeså for Danmark. I flere tusinde år var landbruget landets vigtigste erhverv og i mange århundreder også vigtigste eksporterhverv. Helt tilbage fra middelalderen. Er stadigvæk et stort eksporterhverv, men fylder ikke længere så meget i statistikkerne. Vi skal dog ikke langt tilbage før det var ”som i gamle dage”. I slutningen af 1930’erne (e.Kr.) beskæftigede landbrug og gartneri over halvdelen af den erhvervsaktive del af befolkningen, og landbrugseksporten .

Udsæden spredes – om man så må sige

Udbredelsen af det tidlige landbrug i Halvmånen begyndte altså omkr. 9000 et eller andet sted, men som nævnt formodentligt i Anatolien eller deromkring. Derfra spredte ideen sig videre ud i den mellemøstlige verden, så den må formodes at være ganske udbredt og godt i gang omkr.

udgjorde $\frac{3}{4}$ af den samlede eksport. Efter krigen og den stadig øgede og effektive teknificering og specialisering (industrialiseringen) blev antallet af bønder og medhjælpere drastisk reduceret. Men udbyttet blev forøget. Som bekendt også hjulpet været forskellige former for kemikalier mv. Men den slags er denne opsats helt ivedkommende.

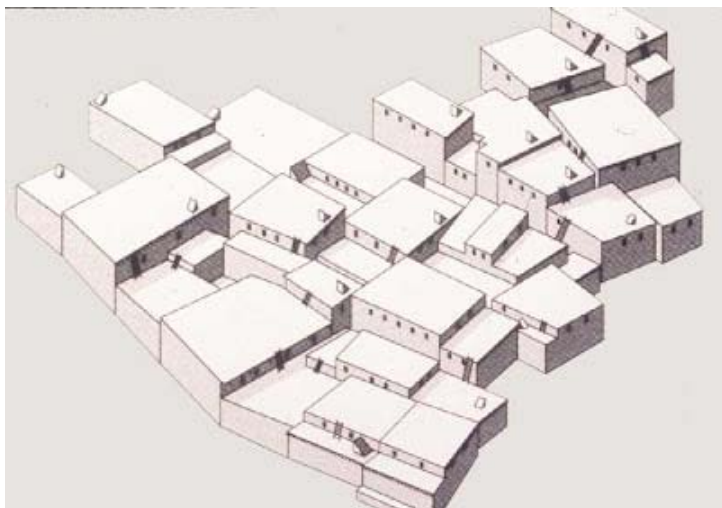
Çatalhöyük

Sydøst for den moderne storby *Konya*, lå den ældste by, der er kendt til i Anatolien. Det begyndte med en landsbygrundlæggelse ca. 8000, og takket været de gunstige forhold på stedet, voksede landsbyen, blev til en rigtig by – efter den tids forhold. Den havde omkr. 6500 ca. 5.000 indbyggere.

Çatalhöyük lå strengt taget ikke i selve Halvmånen, men et stykke nordvest for den grænse, der normalt betragtes som Halvmånens nordgrænse. Nu stammer udtrykket og ideen med Halvmånen fra 1916, fra den amerikanske arkæolog og historiker *James Henry Breasted* (1865-1935). I 1916 var hele Mellemøsten en del af det Osmanniske Rige, der var under hastig nedbrydning, og som nogen vil vide var araberne dernede, sammen med englænderen T.E. Lawrence, i et regulært oprør mod tyrkerne. Det var samtidig med 1. Verdenskrig 1914-18, og efter den krig blev der ændret på grænsedragningerne i såvel Europa som Mellemøsten. Da en amerikaner så, hvad englænderne og franskmændene var blevet enige om – efter nogen tids internt hundeslagsmål – hvem, der skulle bestemme hvor, sagde han, at han kunne se mange oplæg til mange stridigheder/krige i de fundne kompromiser. I Europa fik udviklingen tredive år senere også stor betydning for forholdene i Mellemøsten. Det skete i 1948, da Israel blev oprettet som selvstændig republik. (Det samme gjorde sig sådan set gældende i Afrika, også efter 1918.) **Grænser er kort sagt ikke noget, der ligger fast.**

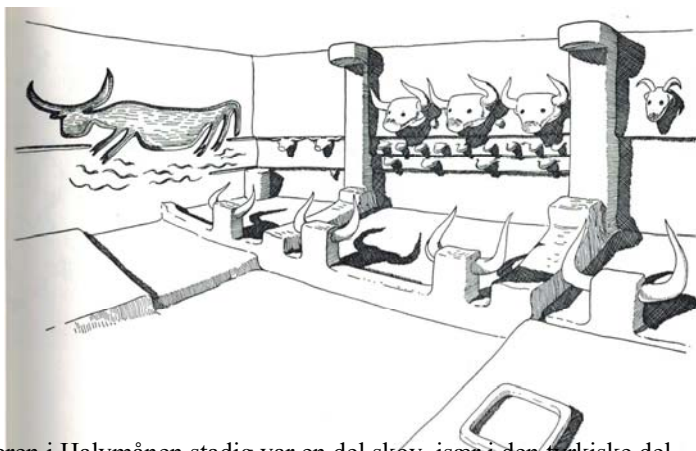
Çatalhöyük lå på en flad, frugtbar slette, hvor der voksede vilde former af hvede- og bygarter, som indgik i agerbruget, mens andet som ærter, nødder, mandler, æbler, enebær og kapers fortsat blev brugt i de vilde former. Måske vigtigere var det, at der fandtes de vildtlivende former af de kommende husdyr: kvæg og får, nok også geder, men det er svært at sige, fordi det er nærmest umuligt selv for fagfolk at skelne fåreknogler fra gededitto, og det er hvad, der er at vælge imellem.

Et forslag til hvordan et par boligblokke har taget sig ud i Çatalhöyük. Et beskedent udsnit. Da byen blomstrede for alvor rummede den f.ntl. 5.000 indbyggere. Husene blev i denne udformning først opført af soltørrede lersten og senere af bagte, men indvendigt af de soltørrede.

Sådan har det indre af en helligdom (kulthus) i Çatalhöyük måske taget sig ud, da byen var blevet vel-etableret og tyren blevet en vigtig del af kulten. Væggene i sådanne huse var dækket af farvestrålende vægmalerier af jagtscener med vigtige byttedyr som tyren, vildæselet, leoparder, hunde samt jægerne og dansende personer.

Selvom der så tidligt i stenalderen i Halvmånen stadig var en del skov, især i den tyrkiske del, så blev der, da landsbyerne blev grundlagt for det meste bygget med tørrede lersten og ellers af de lokale stenarter, hvis de ikke skulle flyttes over alt for lange afstande. Det var dog byggematerialer der krævede en pænt stor indsats af fremstille. Det var som sagt stenalder, så alle redskaber var af sten, træ eller ben. Der skulle selvsagt også tilvejebringes meget store lermængder. Hesten var endnu ikke ”opfundet”, så primitive vogne og slæder måtte trækkes af æsler, dvs. domesticerede vildæsler, som levede mange steder. Det meste af arealet var slette, hvor der færdedes mange dyr, der var glade for åbent land med god udsigt til alle sider. Hesten blev først domesticeret omkr. 3000 formentlig i Ukraine.

Lige uden for døren var alt gjort klart til den nye livsform: landbruget.

På et tidspunkt begyndte man i Çatalhöyük at bygge huse af soltørrede lerteglsten, nærmest som klyngehuse i bogstavelig forstand, idet husene hang sammen i en kæmpeklynge uden stræder, gader eller pladser. Al trafik foregik over de flade tage. Indgangen til huset var et hul i taget, og herfra nedefter vha. stiger eller trapper. En del af husene var formentlig på to etager. Taget fungerede i praksis også som en etage – en arbejdsøtage. Bortset fra taghullet var murene uden åbninger, hvilket nok skyldtes forsvarshensyn. Denne form for boligbyggeri bredte sig ud over store del af Halvmånen, efterhånden som man i stadig højere grad gik over til tilværelsen som agerdyrker mv. og dermed blev fastboende modsat før.

Eftersom skriften endnu ikke var opfundet er det kun de arkæologiske fund, der kan fortælle noget med stenalderhandelen. De bedste spor er de værksteder, der er udgravet. Det skal netop være værksteder, fordi de afslører en større og mere målrettet produktion, altså ikke som husflid, men seriefremstilling af redskaber, smykker og husgeråd mv. I det store og hele var der nu tale om selvforsyningssamfund, men der var altså personer, der havde mulighed for at anskaffe sig genstande fra fremmede steder, som naturligvis har virket meget spændende og måske givet køberne en særlig status eller understreget en i forvejen særlig status. Det må formodes, at det var de endnu små samfunds ledere, der var aftagere eller havde muligheder for at medvirke i en gaveudveksling, som der jo også kunne være tale om. De genstande, det drejede sig om, synes alle at være i eller tæt på luksusklassen.

GRØN ANLÆGSSERVICE

HESTIA

Ny Hagedstedvej 5 - 4532 Gislinge

Tlf. 59 46 06 07 / Mobil 40 98 06 10

e-mail: hestia@mail.dk – www.hestiais.dk

Vi tilbyder en bred vifte af top-professionelle ydelser

Fliselægning og anlæg af stensætninger til bede eller støttemure

*

Anlæg af græsplæner og blomsterbede

*

Topdress og fjernelse af mos i græsplæner

*

Fræsning og grubning af haver

*

Træfældning og beskæring

*

Stubfræsning

*

Anlæg og vedligehold af havedamme

*

Miljøvenlig ukrudtsbekæmpelse i belægninger, plæner og bede

*

Skadedyrsbekæmpelse

*

Løbende vedligeholdelse af haver og parker

En af de figurer af Den store Moder, der er fundet i Çatalhöyük. Hun troner på et sæde, hvor armlæne er prydet med store løvehoveder, formentlig som en understregning af, at hun også gælder som guddom for den vilde natur. Oprindeligt – i jægersamlertiden – var hun var hun guddom for alt levende, mennesker, dyr og planter. Ansvarlig for deres velfærd og frodighed. I årtusinder optrådte hun og tyren som en slags par i den anatolske og andre mellemløstlige religioner, indtil landbruget og bysamfundene ændrede på det. Nye guder med specialopgaver om til, og mandlige guder bemægtigede sig de ledende positioner. Kulthandlerne fandt sted i byerne, hvor der boede mange mennesker, mens man ude på landet fortsatte med – privat – at dyrke de ”mindre” guder, der ofte havde haft en langt mere glorværdig fortid.

Fra Çatalhöyük eksporterede man genstande af det sjældne råstof obsidian, vulkansk glas, der minder om flint både mht. udseende og egnethed til redskaber, våben (knive, pile og spydspidser), smykker og sågar også spejle, hvad flint vist ikke blev brugt til heroppe. Det blev udvundet i bjerge ca. 35 km sydøst for byen. Sådanne genstande er genfundet i f.eks. Syrien og Palæstina. Hvad der gik den anden vej vides ikke. Måske leopardskind.

Den store Moder og Den store Tyr

For de her nævnte byer gælder det som nævnt, at der ikke er nogen skriftlige kilder overhovedet. Ikke et eneste skrifttegn. Som nævnt i forrige nummer (133), begyndte man først at skrive noget omkr. 3000 og det er altså flere tusinde år efter etableringen af byerne. Arkæologiske fund kan fortælle ikke så lidt, men intet røbe om befolkningernes sprog, religion og herkomst i øvrigt. Men dog ikke så sjældent noget om deres forbindelser med omverdenen. De fremgår dels af fund fra andre, ofte ganske fjerntliggende steder. Som eksempler kan nævnes bjergarten *obsidian*, der stammer fra vulkaner i Anatolien, og som er fundet i Dødehavsområdet og *muslingeskaller* og *perlemor* fra Rødehavet, der ligeledes er fundet ved Dødehavsbyerne. Hvem, der har bragt hvad til hvem, vides ikke.

Når arkæologerne skal forklare sådanne fund må de bruge deres fantasi og benytte sig af analogislutninger fra sammenlignende fund fra andre tider og steder. Et problem er, at nok er meget udgravet og bearbejdet, men der ligger meget mere om ikke under mulde, så under ørken-sandet mv. Nye fund kan dermed kuldaste de fremsatte teorier og fremelske nye, der så igen kan kuldastes ved nyere fund. Det maner til den yderste forsigtighed

Ved udgravningerne af Çatalhöyük har man fundet figurer af meget frodige fødende eller ammende kvinder (gudinder), vægmalerier af jagtdyr især store tyre desuden tyrehoveder eller -horn udført i forskellige materialer. Det peger på dyrkelse af såvel *Den Store Moder* (el. måske *Moder Jord*) og tyren som andet og mere end et vigtigt jagttoffer. Den store Moder har været dyrket i store dele af Europa og Mellemøsten i årtusinder. Den berømte statuette af ”*Venus fra*

Willendorf er f.ntl. 25-30.000 år gammel og der er adskillige af samme type bredt ud over store dele af Europa. Tyrene kendes fra ældgamle hulemalerier i Sydfrankrig, Spanien og andre steder. I årtusinder gemt bort i meget dybe og forgrenede klippehuler. Mange af dem må betegnes som stor kunst, også i bogstavelig forstand. En af de største tyre, fra *Lascaux-hulen* i Dordogne i Sydfrankrig, måler hele 5,5 m. Den er ca. 15.000 år gl.

Den store Moder-dyrkelsen kunne tyde på matriarkalske samfund, hvor hun var den dominerende gudinde (frugtbarhedsgudinde). Der er så en del, der tyder på, at hun, da samfundene blev mere og mere krigeriske og dermed patriarkalske blev henvist til en mere ydmyg plads, som den dominerende guds hustru (og måske også søster). I Europa gælder det f.eks. den jalous *Hera*, gift med Zeus (Grækenland), og *Juno*, gift med Jupiter (Rom).

Fra Halvmånen kendes frugtbarhedsguden *Ba'al* (Melkart og flere andre navne). Han blev ofte gengivet som en ung tyr (den berømte guldkalv fra Sinai er en jødisk parafrase på Ba'al). Han var ikke kana'anæernes overgud, det var nemlig El, men Ba'al var den vigtigste af områdets guder. Han var gift med sin søster krigs- og kærlighedsgudinden (især mht. den erotiske) *Anat*. Da de israelitiske beduinstitammer mellem 1600-1200 sivede eller trængte ind i Palæstina, konfronteredes de med de kana'anæiske guder og især Ba'al og med ham Anat. Heraf fulgte mange problemer og stridigheder mellem beduiner og fastboende. (Et problem, der kendes fra mange steder, bl.a. langt senere i USA mellem indianere og nybyggere.) I Halvmånen havde tyreguden været den dominerende gud i over 6.000 år. Måske lige fra det tidspunkt, da landbruget vandt indpas i regionen. Ba'al & co. nævnes flere steder i Det gamle Testamente. Aldrig for det gode.

Nutildags er de gamle israelitters problemer med Ba'al (eller var det omvendt?) nok ikke så kendte her til lands, hvor man vist mestendels opfatter udtrykket "guldkalven" som noget helt andet end for den oprindelige konfessionsstrid, mens mange kender (lidt) til tyrekulten på *Kreta* i minoiske tid (2000-1400). Det skyldes den berømte fresko fra kongepaladset *Knossos*, hvor to unge kvinder og en mand, alle i beskeden påklædning udfører akrobatiske øvelser hen over en mægtig tyr i kultens tjeneste. Tyren symboliserede styrke og avlekraft, og egnede sig derfor fint som symbol på dominerende frugtbarheds- og krigsguder.

Fra Kreta kendes en yderligere variant, *Minotaurus*, halvt menneske og halvt tyr, der havde en særlig forkærlighed for indtagelse af unge mennesker. Det stoppede brat, da athenienseren Theseus, i stedet for lydigt at agere offer, dræbte misfostret.

Det er ham med Labyrinten. Derudover er han i nyere tid kendt fra en lang række skitser og malerier udført af *Pablo Picasso* i 1930'erne e. Kr. Det er en sær historie. Den hænger sammen med en anden berømt myte: Om den fönikiske kongedatter *Europa*, der tændte Zeus' begær, så han i en tyrs skikkelse bortførte hende til sin fødeø Kreta. Her fik de sønnen Minos. Minos blev senere øens konge og blev gift med *Pacifae*, der parrede sig med en berømt snehvid tyr, hvilket resulterede i *Minotaurus*, der blev faderløs, idet Theseus fædede den snehvide tyr, inden han tog til Kreta.

Da det store minoiske palads Knossos (Kreta) blev udgravet for mere end hundrede år siden vakte freskerne (fra ca. 1600-1450) i de fornemme sale stor opsigt. Ikke alene pga. motiverne, men også pga. den kunstneriske kvalitet. De er udført omkring 1000 år før den græske kunst – den klassiske – blomstrede op på fastlandet, med Athen som centrum. Ingen kunne være i tvivl om, at tyren som religiøst symbol spillede en meget stor rolle. Kreta havde ligesom Cypern nære forbindelser til Mellemøsten, især Levanten (nuv. Libanon og omegn).

Man kunne måske sige, at de to øer i tidlig tid var en slags trædesten mellem Østen og det østlige Europa, primært Grækenland. At Europa ifølge myten var en fönikisk kongedatter var næppe noget tilfældigt indfald. Senere, da grækere havde slået sig ned på nuv. Tyrkiets vestkyst, Jonien, modtog de mange indtryk af såvel religiøs som praktisk art fra de østlige folkeslag. Grækerne betragte nok disse folkeslag og deres riger som "barbariske", men udtrykket skal ikke misforstås. Det betød nemlig dengang ikke-græsktalende" (uforståelige altså). Mange af de østlige riger var mere avancerede og civiliserede end de græske. Grækerne havde i øvrigt det ret store problem, at de ikke formåede at danne større riger, som f.eks. perserne eller romerne. Grækenland var indtil Alexander den Store underlagde sig hele området, splittet i talrige bystater og fåtallige territorial stater, der havde alt for travlt til at være uenige og bekrige hinanden end til at finde sammen. Derfor endte de som ofte underordnede provinser i større riger.

Reparation og service af person- og lastbiler

samt

- aircon-service
- diagnose-test
- reparation af
div. maskiner

**Vi skruer på alt
-bare det kan ryge
og larme**

HAGESTED ApS
AUTOVÆRKSTED
v/ **A.K. Pedersen**

Præstebrovej 48c • 4532 Gislinge • telf. 59 46 05 85
post@hagedsted-auto.dk - www.hagedstedauto.dk

7000. Og kom videre vestpå – over Bosperus – hvor der kan konstateres landbrug omkr. 6000, og det gælder også visse dele af Italien. Alle tidsangivelse her må betragtes som omtrentlige. Der mangler et nogenlunde sikkert middel til tidsfastsættelse. Det kom der med keramikken, da fagfolkene efter et stort arbejde kunne finde frem til tidsserier for keramikens udseende. Det var nemlig så heldigt, at keramik var underlagt moder, og det angik såvel former som dekorationer. Desuden om den var helt håndlavet eller om der var brugt drejeskive. Det blev også muligt at bruge det anvendte lers farve og især konsistens som hjælp. Det har krævet mange fund og studier af dem, inden længere tidsskemaer kunne bringes for dagen. Arkæologer bruger en særlig betegnelse for den første periode med keramik, Keramisk Neolitikum – dvs. den periode i Yngre Stenalder, hvorfra der kendes keramik. Den varede i Mellemøsten fra 6900 til 5500. I Danmark fra 3900 til 1700. Keramikteknikken fulgte de samme veje som landbruget.

Som det ses tog turen op gennem Europa lang tid. Nord for Alperne kan landbrug konstateres fra 5.000, det gælder også Pyrenæerhalvøen, og som nævnt nåede det Danmark – og i øvrigt også de Britiske Øer – omkr. 4000. I det øvrige Norden bredte det sig mellem 4000 og 3000. I det sydlige Rusland, herunder også Ukraine, begyndte det omkr. 6000, men i det nordlige først ca. 3000. Meget senere blev de frugtbare steppeområder i Ukraine og Sortehavsregionen et sandt kornkammer for mange græske bystater, idet forholdene i Grækenland er lidet egnede til kornavl. Langt bedre til frugtavl, herunder især oliven og vin. I middelalderen eksporterede Polen og Ukraine store mængder korn til de kornhungrende byer ved Kanalen – især Flandern og Holland. Her skulle de ikke alt for store jordområder bruges til byer og fæareavl. Der gik også en del dansk korn dertil og i en lang periode mange, kornopfedede stude fra især Jylland.

Omkring 1000 var landbruget udbredt over Europa, bortset fra de nordligste egne, men der var dog stadig kolossale skovområder med store ”indlagte” vådområder. Ikke så underligt, eftersom vi ligger i skovområdet. Og så var der i oldtid og middelalder heller ikke særligt mange mennesker bosat i Europa. Statistisk set var der masser af plads til hver enkelt. Det ændrer dog ikke ved, at Frankrig havde de fleste indbyggere.

Strandgården (Øst 30) portrætteret en gang i 1940'erne e.Kr. af en lokal maler. Sådan så her altså ud før markerne udstykkedes omkr. 1970 e.Kr.

GF's Budgetstatus pr. 16.05.2022

	BUDGET	Pr. 16.05.	%	Regnskab 2021
INDTÆGTER				
Kontingent	89.600	1.600,00	1,8	89.600
Indbet. til Drænfonden	22.400	400,00	1,8	22.400
Hjemmesiden	2.500	0,00	–	2.500
Udhængsskabene	500	0,00	–	1.000
Gebyrer	0	0,00		0
Strandgårdsbladet		0,00		4.602
Diverse				
I alt	115.000	2.000		120.102
UDGIFTER				
Dræn og slamsugning	19.000	46.818,75	246,4	0
Vejvedligeholdelse og snerydningsnerydning	15.000	600,00	4,0	18.363
Fællesarealer	30.000	14.947,72	49,8	23.329
Badebro - driftsudgifter	13.000	0,00	-	5.310
Møder og generalfors.	6.500	5.282,40	81,3	6.410
Kontor og EDB	1.500	0,00		835
Hjemmeside	3.500	588,00	16,8	1.309
Forsikringer	8.000	9.090,35	113,6	7.698
Gebyrer	7.000	1.535,23	21,9	4.337
Porto	500	50,00	10,0	55
Drænfonden	22.400	400,00	1,8	22.400
Udg. drænfond				
Diverse	500	200,00	40,0	0
I alt	126.900	79.512,00	62,7	90.044
Resultat	-11.900	-77.512	65.612	30.057

Kassererens bemærkninger til budgetstatus

På nuværende tidspunkt har 2 husstande indbetalt kontingent.

Sidste rettidige indbetaling er 1. juni til Danske Bank.

Registreringsnummer: 9570

Kontonummer. 0012629303

Gebyr omfatter 1,10% af indestående

og et fast gebyr på 75,00 kr./kvartal.

Mogens Kjær

Afgående kasserer

..

**Konsulent
torben Viltøft**

PC - Hjælp

Til almindelige brugere * Til almindelige priser

Koster ikke mere end en almindelig håndværker

Jeg giver gerne tilbud, inden jeg går i gang

Er i lokalområdet og kan løse stort set ethvert PC problem

Tlf.: 28 68 35 65 * Mail: it@viltøft.net

STRANDGÅRDSBLADET

Oplag: 125 eks.

Redaktion: Peter Brøns
Strandgården Øst 16
4300 Holbæk
Tlf. 6081 0543
E-mail: pb@brons.dk

Grundejerforeningen Strandgårdens bestyrelse:

Formand:	Allan Dalgaard	Strandgården Vest	18
Næstformand:	Kennet Jørgensen	Strandgården Øst	35
Kasserer:	Jonatan Møller Sousa	Strandgården Tværvej	8
Sekretær:	Michael Clausen	Strandgården Vest	38
Best. medlem:	Helle Quist	Strandgården Øst	60
Suppleant:	Louise Hinze	Strandgården Vest	18

GF's mail adresse: gf@strandgaarden-tusenaes.dk
GF's hjemmeside: www.strandgaarden-tusenaes.dk

Bankkonto: Danske Bank Reg.nr. 9570 – Konto nr. 0012629303

Til medlemmerne af Grundejerforeningen Strandgården

Som jeres repræsentant i vores vandværk (**To-Bjerg Vandværk**), vil jeg hermed gerne åbne for hanen og informere jer om, at vores vandværk har 50 års jubilæum sidst i August. Bestyrelsen vil lave et "Vandvittigt" godt arrangement, med lidt godt til maven og vådt til halsen.

Der vil være aktiviteter og kloge folk vil fortælle om hvordan driften foregår.

Der har været afholdt *Generalforsamling* på Hørby Færgetro torsdag den 19. maj 2022, hvor jeg modtog genvalg som 1. suppleant. Og det er jo nok ikke lige den generalforsamling, som de fleste giver første prioritet. Derfor vil jeg meget gerne lave et indlæg i vores blad, når der er noget nyt eller spændene at fortælle.

Hvis nogen har brug for hjælp eller har spørgsmål omkring vandværket, kan jeg kontaktes på Tubaole@gmail.com

Ole Mortensen
Ø 45

Dead-line for de følgende numre i år: Nr. 135: 18. juli. Nr. 136: 19. september. Nr. 137: 21. november. Også gerne før. Evt. bidrag skal sendes som enten mail eller brev. Redaktøren tager ikke imod diktat.